

Рецензія

**доктора філософії з права, асистента кафедри публічного права
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Солодан
Катерини Володимирівни на дисертаційне дослідження Цимбалюка Андрія
Ігоровича «Правове регулювання криптовалют: порівняльно-правовий
аналіз», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08
Право за спеціальністю 081 Право**

Актуальність теми дисертаційного дослідження Андрія Ігоровича Цимбалюка «Правове регулювання криптовалют: порівняльно-правовий аналіз» у 2026 році зумовлена завершенням етапу стихійного розвитку цифрових активів та переходом до фази їх повної інтеграції у глобальну фінансову архітектуру. Сучасний етап розвитку людства пов'язаний із розгортанням четвертої промислової революції, що проявляється у всеосяжній цифровізації та інтеграції передових технологічних рішень у різні сфери суспільних відносин. За таких умов держави опиняються перед потребою комплексного перегляду та модернізації як національних правових систем, так і міжнародно-правових стандартів з метою їх узгодження з новітніми моделями економічної діяльності. Особливої актуальності набуває розроблення принципово нових підходів до правового регулювання операцій із криптовалютою.

Станом на сьогодні криптовалюти вже не сприймаються як маргінальний інструмент, а набули ознак системно важливого об'єкта правовідносин, що зумовлює потребу в їх чіткій правовій класифікації та виробленні уніфікованих підходів до регулювання. Дослідження приватноправових аспектів є критичним, оскільки воно вирішує фундаментальне питання правової природи криптовалюти як об'єкта цивільних прав, що безпосередньо впливає на право власності, спадкування, режим спільного майна подружжя та механізми захисту прав споживачів фінансових послуг. Водночас публічно-правовий вектор дослідження

диктується необхідністю забезпечення національної безпеки, боротьби з відмиванням доходів та фінансуванням тероризму, а також розробкою ефективних моделей оподаткування, які б збалансували наповнення бюджету з підтримкою інноваційного сектору.

Порівняльний аналіз правового регулювання криптовалют у Україні, США, ЄС, Великій Британії та інших юрисдикціях дозволяє виявити найбільш життєздатні моделі регулювання: від жорсткої прецедентної системи США, де панує підхід SEC щодо класифікації токенів як цінних паперів, до збалансованого регламенту MiCA в ЄС, який у 2026 році став еталоном для транскордонної авторизації криптопровайдерів.

Для нашої держави це питання має стратегічне значення у контексті євроінтеграції та необхідності виведення крипторинку з тіні, що вимагає імплементації європейських стандартів у національне законодавство з урахуванням специфіки воєнного та післявоєнного стану. Таким чином, комплексна наукова розробка цієї теми дозволяє усунути правові колізії, забезпечити юридичну визначеність для бізнесу та створити надійний фундамент для функціонування цифрової економіки, де приватний інтерес інвестора захищений стабільними публічними інституціями.

Дисертаційне дослідження виконано в межах наукових тем Кафедри публічного права Юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Тема дисертації узгоджується з національними пріоритетами цифрової трансформації та Стратегією розвитку цифрової економіки України, а також відповідає завданням щодо імплементації *acquis communautaire* у сфері фінансових послуг відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Зазначене підтверджує актуальність теми дисертаційного дослідження А.І. Цимбалюка.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Цимбалюк Андрій Ігорович здійснив глибоке та

всебічне дослідження правового регулювання криптовалют в ключових світових юрисдикціях. Дослідження є мультидисциплінарним, оскільки охоплює приватноправові та публічно-правові аспекти нормативного регулювання цифрових активів. При написанні роботи Цимбалюком Андрієм Ігоровичем було опрацьовано широкий масив англійських іноземних джерел, що забезпечило комплексний і поглиблений аналіз правового регулювання криптовалюти. Основні положення дисертації відображені в 3 статтях, опублікованих у фахових наукових виданнях України, а також в матеріалах 5 міжнародних науково-практичних конференцій.

Робота побудована логічно та послідовно, відповідає всім формально визначеним вимогам. Дисертація А.І. Цимбалюка складається зі вступу, 4 розділів, кожен з яких містить підрозділи, висновків, списку використаних джерел, а також містить додатки.

Наукова новизна дослідження полягає у формуванні авторської доктринальної парадигми правового регулювання криптовалют, яка вперше на теоретичному рівні представлена як цілісна триєдина модель. Автором обґрунтовано, що ефективне нормативне забезпечення цієї сфери можливе лише за умови одночасного врахування трьох вимірів природи криптовалют: як об'єкта цивільних прав, як специфічного інструмента фінансового ринку та як цифрового активу, що потребує особливих техніко-правових гарантій. Такий комплексний підхід дозволив автору вийти за межі вузькоспеціалізованих дискусій і запропонувати шлях до подолання концептуальних суперечностей між цивілістичним, фінансовим та технологічним підходами, які наразі домінують у світовій юридичній думці.

Варта уваги здійснена дисертантом класифікація моделей регулювання віртуальних активів, де на основі аналізу законодавства США та ЄС виокремлено та систематизовано ключові принципи сучасного цифрового права: технологічна

нейтральність, функціональна еквівалентність («*same activity, same risk, same rules*») та верховенство права над кодом.

Заслуговує на позитивну оцінку здійснене ґрунтовне дослідження правової природи смарт-контрактів та оцінка останніх не як заміни традиційному договору, а як технологічної форми реалізації податкового обов'язку. Автор обґрунтовує модель «автоматизованого адміністрування», за якої алгоритм діє як інструмент «спліт-платежу», забезпечуючи утримання податку безпосередньо в момент транзакції. На відміну від існуючих підходів, акцентовано на пріоритеті правового волевиявлення сторін над програмним кодом у разі виникнення технічних колізій, що забезпечує дотримання принципу верховенства права в цифровому середовищі.

На особливу увагу заслуговують результати в частині практичного реформування фінансового та податкового законодавства. Вперше на національному рівні вибудовано логічну систему відстроченого оподаткування доходів від операцій із криптоактивами, де момент виникнення податкових зобов'язань пов'язується виключно з фактом конвертації активу у фіатну валюту. Ця пропозиція доповнюється обґрунтуванням інструменту «нульової декларації» як необхідного механізму легалізації вже існуючих цифрових активів у правовому полі України.

Нарешті, наукову новизну доповнює запропонована двоступенева модель ліцензування постачальників послуг (VASP/CASP). Автор вдало синтезує успішний досвід Естонії із вимогами європейського регламенту MiCA, базуючись на фундаментальному принципі *same activity, same risk, same rules*. Такий підхід забезпечує створення справедливого конкурентного середовища та мінімізує регуляторні ризики, водночас сприяючи розвитку інноваційної цифрової економіки.

Необхідно відзначити суттєве практичне значення рецензованого дослідження та значний внесок автора у вдосконалення правового регулювання

криптовалюти в Україні – Цимбалюк А.І. пропонує на основі аналізу найкращих світових практик в досліджуваній сфері внести зміни до цілої низки чинних актів національного законодавства, а також до проєктів законів, що знаходяться на розгляді ВРУ.

Зауваження та дискусійні положення: Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Андрія Ігоровича Цимбалюка, необхідно зазначити деякі дискусійні моменти, якими володіє кожна наукова праця:

1. Окремим аспектом, що потребує додаткових роз'яснень у контексті забезпечення єдності понятійно-категоріального апарату дослідження, є питання термінологічної уніфікації. В підрозділі 1.3. дисертаційного дослідження, автором була розглянута природа віртуальних активів, проте надалі в роботі продовжувались паралельно використовуються такі категорії, як «криптовалюта», «криптоактив», «віртуальний актив» та «цифровий токен». Через що, виникає закономірне запитання щодо меж їхньої змістовної автономії та практичної доцільності такого розмежування.

На нашу думку через подібне паралельне вживання, можливий ризик виникнення певної термінологічної надлишковості, яка може ускладнити правозастосовну діяльність. Відтак, виникає необхідність детальніше зупинитися на авторському баченні ієрархії та функціонального співвідношення цих понять у межах запропонованої концепції. Зокрема, було б важливо почути, які саме критерії автором покладуться в основу розмежування сфер застосування кожної із зазначених категорій, щоб продемонструвати внутрішню логічну цілісність та несуперечливість розробленої ним наукової конструкції.

2. Окрему увагу в роботі приділено досвіду Австралії, Великої Британії та Нової Зеландії в контексті впровадження так званих «регуляторних пісочниць». Проте, виникає потреба у глибшому доктринальному роз'ясненні цього явища.

Враховуючи вище викладене, в чому саме полягає явище «регуляторних пісочниць»? Чи розглядає дисертант «регуляторну пісочницю» виключно як

тимчасовий адміністративний преференційний режим, чи все ж таки як особливий механізм інституціоналізації правового експерименту в цифрову епоху? У зв'язку з цим, як, на думку автора, такий гнучкий інструментарій узгоджується з фундаментальним принципом загальності та обов'язковості правових норм, і де проходить межа між регуляторним стимулюванням інновацій та ризиком порушення правової визначеності для інших учасників ринку, які залишаються поза межами такого спеціального режиму?

3. Звертаючи увагу на аналіз стану вітчизняного законодавства (с. 99), де автор констатує обмеженість регулювання сфери віртуальних активів загальними положеннями Закону «Про рекламу», виникає необхідність у глибшій концептуалізації цієї тези під час публічного захисту. Зокрема, предметом наукової дискусії має виступити питання: чи варто розглядати подібне опосередковане регулювання через інструменти рекламного законодавства як прояв системної регуляторної асиметрії?

У цьому контексті важливо з'ясувати, як саме такий фрагментарний підхід впливає на можливість забезпечення реального захисту прав споживачів фінансових послуг та на загальну стабільність правового режиму віртуальних активів в Україні. Потребує додаткових аргументів позиція щодо того, чи не створює подібна «замісна» регуляція - коли замість спеціального галузевого закону діють лише норми про просування продукту - хибну ілюзію легальності ринку, не забезпечуючи при цьому фундаментальних матеріально-правових гарантій для його суб'єктів

Однак, висловлені дискусійні положення не заперечують наукових досягнень дисертації Андрія Ігоровича Цимбалюка та не впливають на висновок про належний рівень рецензованого дослідження, його загальну позитивну оцінку.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Актуальність кваліфікаційної праці Андрія Ігоровича Цимбалюка є незаперечною. Висновки та

основні положення дисертації мають наукову новизну, високу теоретичну та практичну цінність. Текстових запозичень без належного посилання на відповідне джерело та інших порушень академічної доброчесності в ході аналізу тексту дисертації не виявлено.

Загальний висновок.

Дисертація Андрія Ігоровича Цимбалюка на тему: «Правове регулювання криптовалют: порівняльно-правовий аналіз», подана на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право, є самостійним, завершеним науковим дослідженням, у якому вирішене актуальне завдання. Андрій Ігорович Цимбалюк продемонстрував вміння вирішувати складні наукові завдання за допомогою глибокого аналізу. Дисертація відповідає вимогам пунктів 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (з і змінами, внесеними, згідно Постановою Кабінету Міністрів України № 431 в і д 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023 р., N ° 507 від 03.05.2024 р.), а її автор Цимбалюк Андрій Ігорович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право.

Рецензент

**Доктор філософії з права,
асистент кафедри публічного права
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича**

Катерина СОЛОДАН

